

Світові тенденції акварельного живопису

Анотація. У статті обґрунтовано теоретичні основи техніки акварельного живопису. Зокрема, розкрито основні поняття та схарактеризовано техніки акварельного живопису, методи «лесування», «а-ля прима». Наголошено на особливостях техніки акварельного живопису у творчості видатних акварелістів минулого і сьогодення.

Ключові слова: акварельний живопис, метод «лесування», метод «а-ля прима», акварелісти.

Abstract. The article substantiates the theoretical foundations of watercolor painting techniques. In particular, the basic concepts and techniques of watercolor painting, methods of «scaffolding», «a la prima» are revealed. Emphasis is placed on the peculiarities of watercolor painting techniques in the works of outstanding watercolorists of the past and present.

Keywords: watercolor painting, method of «scaffolding», method «a la prima», watercolorists.

Постановка наукової проблеми. Акварельний живопис останнім часом набув неабиякої популярності в світі. Проводиться безліч майстер-класів, відкриваються студії, де навчають живопису аквареллю, організовуються міжнародні виставки, де поряд з іменитими майстрами свої роботи презентують й новачки.

Нині досить поширеними стали російська школа акварелі, представниками якої є Олена Базанова, Олена Сазонова, Андрій Шаров, і східна школа акварельного живопису (Адзума Сюнда (Японія)). Українську школу акварельного живопису представляють Андрій Ковалик, Саміра Янушкова, Ольга Ретунська, Майя Вронська.

Крім того, в 2012 році канадсько-турецьким художником-акварелістом Atanur Dogan було засновано International Watercolour Society (IWS) – це міжнародний некомерційний союз акварелістів, до складу якого належу і я.

Головна ціль цієї організації в об'єднанні людей з різних країн за допомогою мови мистецтва та створення великої сім'ї професійних художників-акварелістів, художників-любителів та поціновувачів акварелі. IWS не тільки популяризує акварельний живопис, а й здійснює обмін досвідом, організовує виставки та вернісажі, а також майстер-класи.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних основ техніки та світових тенденцій акварельного живопису.

Виклад основного матеріалу. Акварель (фр. aquarelle – водяниста; італ. acquarello) – техніка живопису, що використовує спеціальні акварельні фарби, які при розчиненні у воді утворюють прозору суспензію тонкого пігменту, що дозволяє створювати ефект легкості і прозорості у колірних переходах. Акварель поєднує особливості живопису (багатство тону, побудова форми і простору кольором) і графіки (активна роль паперу в побудові зображення, відсутність специфічної рельєфності мазка, характерної для живописної поверхні).

Акварель або акварельні фарби – фарби, що складаються з тонко розтертого пігменту, змішаного з розчином рослинного прозорого клею – гуміарабіку або декстрину, які є водорозчинними. Завдяки цьому клею акварель можна розчиняти у воді для нанесення тонких прозорих шарів, що міцно прилипають до паперу. Акварельні фарби містять також пластифікатор у вигляді гліцерину та інвертованого цукру, що робить їх пластичними. Гліцерин утримує вологу, не дає фарбам пересихати і ставати крихкими. У акварельні фарби вводиться і поверхнево-активна речовина – бичача жовч, що дозволяє легко розносити фарбу по паперу, тому що жовч перешкоджає скочуванню фарб у краплі. Є фарби з додатками меду. Для запобігання руйнування фарб цвіллю в них вводиться антисептик – фенол.

Фарби за кольорами поділяються на дві групи – теплі та холодні. До теплих належать жовті, помаранчеві, червоні, коричневі, тобто, всі фарби, які в основі своїй містять ту чи іншу кількість червоного чи жовтого кольору. До групи холодних – блакитні, сині, зелені, фіолетові, якщо в них переважають холоднувато-сині відтінки. Зелені, фіолетові, сірі та чорні кольори можуть бути як холодними, так і теплими, залежно від особливостей кольору і впливу оточення. Кольори синій, жовтий, червоний – основні, решта, отримані шляхом змішування, – вважаються похідними –

теплими або холодними залежно від складу фарб. Навіть такі нейтральні кольори, як сірий і чорний, містять безліч відтінків, які часом важко визначити за якістю кольору. Якщо взяти групу теплих кольорів, наприклад червоних, і порівняти між собою за теплохолодністю, то помітно, що і в цій групі по відношенню один до одного є кольори холодніші і теплі.

Техніка акварельного живопису вимагає великої майстерності, оскільки прозорість фарб не дозволяє переписування зображення. Аквареллю малюють на зернистому, акварельному папері, використовуючи паперову палітру, пензлі з хутра вивірки, поні. Акварельна техніка – практично єдина, що не використовує білила. Роль білої фарби виконує сам папір. Це не виключає використання акварелі в складних, змішаних техніках, коли акварель використовують разом з художнім вугіллям, малюнком графітовими олівцями тощо.

Техніка використання акварельних фарб достатньо проста – потребує чистої води, щільного паперу, а фарби швидко сохнуть. Малювання акварельними фарбами потребує навичок, старанності, уміння добре використовувати переваги акварельної техніки. Навіть у фахових майстрів порушення техніки і старанності у використанні акварелі призводить до неохайного, неприємного вигляду кінцевого результату.

Основою для акварелі є, як правило, папір, який часто попередньо змочують водою для досягнення особливої розмитої форми мазка. Для цього є особливі рамки (стіратор), на які натягується лист. Таким чином, під час рисування папір можна змочувати знизу, або папір кладуть на мокру фланель. Можливий і простіший спосіб: попередньо зволожений лист акварельного паперу, який досить добре вбирає вологу, кладуть на скло, при цьому, залежно від того, як довго відпрацьовується конкретна ділянка малюнка, вибирають кут нахилу скла, але частіше за все скло лежить горизонтально. Згідно з власними манірними можливостями, можна допускати, щоб вода на аркуші паперу виступала у вигляді калюжі або глибоко вбиралася і створювала лише окрему вологу ділянку. Фарба в таких випадках грає по-різному, чим створює бажаний ефект. Власне кажучи, саме в цьому полягає сучасне розуміння акварельної техніки.

На думку фахівців XIX століття, для акварельного живопису вживається або брістольський картон, ватман, або торшон, пензлі з вивірки, куніці, борсука або тхора. Однотонні малюнки роблять або за способом Губерта, вживаючи сепію, або нейтральтінтом. Для кольорових акварелей найуживаніші такі фарби: гумігут, індійська жовта, жовта охра, тер де Сієна натуральна, така сама палена, кіновар, кармін гаранс, лак-гаранс, кармін палений, охра червона, венеціанська червона, індійська червона, кобальт, ультрамарин, берлінська лазур, індиго, нейтральтінт і сепія.

Робота акварельними фарбами на природі, з природи, вимагає швидкості та відпрацьованої техніки. Разом з тим, під рукою повинна бути посудина з чистою водою і губка, яка, як правило, бере участь у процесі нарівні з пензлями. Якість акварельного паперу є дуже важливою для роботи, але найдорожчий і найкращий папір не завжди є доступним художникам-початківцям, і тому цілком можна пристосуватися до вже наявного.

У сучасній техніці досить успішно використовуються акварельні олівці, воскові крейди, гелеві ручки.

Живопис аквареллю має свою історію і традиції. Спосіб малювання акварельними фарбами виник у Китаї близько III століття. В Англії спосіб став використовуватися з XVIII століття Полем Сендбі, розвивався у роботах. Аквареллю писали: Рауль Дюфі (1877-1953 рр.), Поль Сезанн (1839-1906 рр.), Джон Марен, Чарльз Ренні Макінтош (1868-1828 рр.), Ендрю Ваєт (1917-2009 рр.).

Для акварелі характерні особливі прийоми, правила і, звичайно, особливі способи. В акварелі користуються такими методами, як «лесування», «а-ля прима».

Метод лесування як метод багатшарового живопису широко застосовувався у практиці акварелістів XIX – початку XX століття. Ними створені чудові твори, що підкорюють нас легкістю, загальною тональною цілісністю і колірною гармонією. Цим методом з більшою або меншою послідовністю користуються і тепер. Все колишнє керівництво по акварелі, як правило, базується на цьому методі (В. Тернер в Англії, В. Лепікаш у Росії).

Метод «лесування» заснований на використуванні прозорості фарби, її властивості змінювати колір при нанесенні одного прозорого шара фарби на інший прозорий шар. Щоб нижній шар не розмивався, перед подальшим перекриттям йому дають добре просохнути. Слід зазначити, що зміни кольору можуть полягати в розвитку одного колірною тону – від ледь насиченого до густо насиченого, а також в утворенні складних складових тонів; наприклад,

перекриваючи жовтий прозорим синім, отримаємо колір із зеленим відтінком, червоний жовтим – з оранжевим відтінком і т.д.

На відміну від механічного змішування, зміна кольору шляхом накладення одного прозорого шару на інший заснована на законі оптичного складання кольорів.

Водночас, отримання складних кольорів методом лесування має свої межі. Не можна, наприклад, отримати насиченим, яскравим по силі зелений, оранжевий або фіолетовий. Тому, працюючи методом лесування, немає потреби шукати обхідні шляхи для отримання кольорів, які є в палітрі або які можна отримати шляхом простого змішування фарб.

Отже, у методі лесування глибина і насиченість колірному тону, його загальна сила досягаються шляхом послідовного перекриття прозорого шару, що підсохнув, кожного разу прозорим шаром фарби.

На початковій стадії наносяться світлі тони, по них, знов прозорим шаром фарби, наступні по силі і т.д. до завершення.

Барвистий шар при всій його багатшаровості повинен залишатися достатньо тонким і прозорим, щоб пропускати через себе відображене світло.

Кожний новий шар фарби наноситься по шару, що підсохнув.

Перші прописки виконують прозорими фарбами і по можливості схожими за своїми властивостями. Особливості фарб необхідно враховувати і під час складання барвистих сумішей.

Прописки починають фарбами, що мають більшу колірну насиченість, з тим щоб і в слабких розчинах колір не був анемічним.

Техніка лесування найбільш підходить для тривалих за виконанням робіт: з нерухомої природи, наприклад у натюрморті, а також у роботі за уявленнями, при створенні закінчених композицій, книжкових ілюстрацій, доречна і в прикладній графіці при розв'язанні орнаментальних задач.

Метод «а-ля прима» – живопис по мокрому, написаний в один сеанс.

Ця техніка означає писати відразу, без подальших капітальних змін. За цим методом кожна деталь починається і закінчується в один прийом, потім художник, маючи на увазі загальне, переходить до наступної деталі і так далі. Всі кольори беруться одразу в потрібну силу. Такий метод особливо доречний під час виконання пейзажних етюдів, коли мінливі стани погоди зобов'язують до швидкої техніки виконання. Цим, можливо, пояснюється розквіт техніки а-ля прима в практиці художників кінця XIX-XX століття, коли ставилися задачі пленеру. Метод а-ля прима, оскільки він не припускає багаторазових прописок, дає змогу зберегти, за наявності досвіду, максимальну свіжість і соковитість барвистих звучань, велику безпосередність і гостроту виразу. У швидкому за виконанням зображенням з природи, в ескізах цей метод незамінний.

Охочий оволодіти технікою акварелі має набути навичок і в тій, і в іншій манері листа, роздільно або поєднуючи їх.

Важко сказати, який з методів складніший і важчий в оволодінні – а-ля прима чи лесування. Кожний з них передбачає необхідність відчувати колір, розуміти форму, тобто уміти складати форму кольором. Художник зобов'язаний, працюючи над приватним, бачити загальне, уявляти задачу та кінцеву ціль.

Метод а-ля прима полягає в тому, що колір береться одразу в потрібну силу і належного тону. За цього методу найуживанішими є механічні суміші – утворення необхідного кольору за допомогою декількох фарб.

Під час складання сумішей не рекомендується удаватися до великої кількості фарб. Потрібно складати колір з двох, максимум з трьох фарб. Зайва фарба, як правило, призводить до замутнення, до втрати свіжості, яскравості, колірної визначеності.

Як і під час лесування, у процесі змішування краще користуватися фарбами, що однорідні за властивостями, тобто прозорі змішувати з прозорими, щільні зі щільними. Водночас, варто зазначити, що в роботі а-ля прима це правило не принципове, оскільки будь-яка барвиста суміш, нанесена на чисте поле паперу тонким шаром, зберігає свіжість, кольоровість.

Слід пам'ятати, щоб отримати сильний, насичений колір, потрібно використовувати і фарби, що мають більшу кольоровість. Під час складання ненасичених кольорів вдаються до сумішей фарб, що мають меншу насиченість – до землястих, наприклад, або добавляють до насиченої, прозорої фарби непрозору – коричневу або чорну.

У всіх випадках потрібно дотримуватись того, щоб при висиханні фарба залишалася прозорою, не була доведена до матовості.

Рекомендується встановлювати на початку роботи ведучі в натурі контрасти – місця, найглибші за силою тону і найбільш насичені за кольором, щоб одразу визначився реєстр колірного тону, намітилися межі між найсвітлішим і найтемнішим, між самим насиченим у натурі і підлеглими йому градаціями.

Коли намічені тіні, визначають півтони, порівнюючи їх між собою.

Не слід захоплюватися випадковістю плям, кожний мазок має власне призначення – строго узгоджуватися з формою, малюнком.

Під час відображення повітря, води, простору, зображення тіней застосовуйте прозорі фарби. Рельєф землі, будівлі, важкі, грубі за природою предмети краще зображати щільними фарбами, що мають зернисту фактуру.

Необхідно пам'ятати, що у процесі висихання акварельні фарби дещо втрачають силу кольору. Тому краще складати потрібний колір насиченішим і яскравішим (як говорять «із запасом») для того, щоб уникнути в живописі неприємної анемічності.

Аквареллю, як правило, пишуть на папері, який служить ніби ґрунтом для фарб. Цей білий «ґрунт» виконує і роль білила, коли виникає необхідність у деяких місцях зберегти білизну паперу, наприклад, для передачі світлових плям і відблисків. Маючи досвід, художник може використати властивості контрастів: білий папір, що просвічує, може звучати і як колір, набуваючи в контрасті з оточенням відповідно теплий або холодний відтінок. Кращим для акварелі вважається щільний папір із зернистою поверхнею. Більш відповідним папером із сортів, що випускаються нашою промисловістю, є ватман з фабричною маркою Гознака. Цей папір виготовляється з кращих матеріалів, добре вибілений і менше за інші сорти схильний до пожовтіння від часу. Пожовтіння треба побоюватися, враховуючи особливості акварельного живопису, – просвічування паперу через шар фарби.

Деяка зернистість поверхні паперу сприятлива для акварельного живопису: вона сприяє глибині звучання на ній кольору.

Для початківців стануть у нагоді й інші сорти так званих креслярських паперів, головне, щоб вони злегка і рівномірно вбирали в себе фарби, не створювали плям (що має місце, коли папір нерівномірно проклеєний).

Щоб папір під час роботи не коробився, його не можна прикріплювати до дошки або картону кнопками. Його потрібно наклеїти на креслярську дошку або спеціальний планшет. Для робіт похідного, етюдного характеру невеликі листи паперу можна суцільно наклеїти на щільний картон і, таким чином, заготовити про запас необхідну для етюдів кількість паперу.

Стіратор – це виготовлена за певними розмірами дощечка і рамка, що охоплює її, дещо більша, ніж дощечка, або просто дві рамки, що входять одна в іншу. Злегка зволожений папір накладається на дощечку (або на рамку) і закріплюється другою рамкою (на зразок п'ялець для рукоділля), після висихання папір натягується і в роботі вже не коробиться.

У тих випадках, коли папір береться великого розміру, його рекомендується наклеювати. Спосіб наклейки полягає в такому: краї паперу шириною 1,5-2 см загинаються під прямим кутом, утворюючи подібність корита. Потім лицьова поверхня паперу (виключаючи загини) змочується водою за допомогою ватяного тампона до зволоження. Заломлені краї рівномірно змашують із зовнішньої сторони гарячим столярним клеєм або пшеничним клейстером. Потім папір накладають на дошку і приклеюють до неї заломленими краями, легко і рівномірно розтягуючи у бік країв дошки.

Трапляється, що сильно натягнутий при наклеюванні папір під час висихання лопається, зривається з дошки або іноді утворює в кутках складки. У деяких випадках погано натягнутий при наклеюванні папір у роботі стає хвилястим, коробиться. Проте всіх цих недоліків можна уникнути, поступово набуваючи досвіду на практиці. Для етюдів і малюнків виготовляються спеціальні альбоми. У них листи склеєні між собою по краях, утворюючи блок. Використаний верхній лист знімається, відкриваючи новий для роботи.

Після висихання паперу приступають до малюнка. При цьому необхідно берегти поверхню, не засолювати її і не стирати багато гумкою.

Початківцям рекомендується спочатку малювати на папері, а потім наклеювати його на дошку.

Перед тим, як розпочати писати фарбами, поверхню паперу з метою обезжирення потрібно промити водою з милом (губкою) і потім обережно протерти ватою або ганчіркою, змоченою чистою водою. Іноді малюнок заздалегідь наноситься на інший лист, а потім «перекладається» на підготовлений до роботи папір. Цим способом слід користуватися обережно, оскільки в результаті передавлювання на папері залишаються вм'ятини, куди потім затікають фарби. Контур з такого попереднього малюнка краще переносити на заготовлений папір на просвіт, користуючись склом, наприклад, у рамі вікна, або пристосовавши скло проти світла якимсь іншим чином. У жодному випадку не можна використовувати копіювальний папір.

Дошку з наклеєним папером під час роботи потрібно тримати з невеликим нахилом до себе. Сильно нахилити її не слід, оскільки фарби будуть швидко стікати вниз, утворюючи патьоки.

У старій школі існував прийом, яким корисно скористатися: перш ніж почати писати фарбами, весь лист паперу заздалегідь покривався як найлегшим, ледве помітним блакитним кольором.

Такий прийом допомагає уникнути пожовтіння паперу, і, крім того, холодний ледь помітний блакитний тон добре покривається подальшими теплими фарбами, тоді як теплі тони (жовтий, наприклад) холодним кольором (блакитним) перекрити не можна, оскільки в результаті вийде зелений колір.

В акварелі застосовують пензлі з м'яким волосом, які мають відповідну назву – акварельні пензлі. Це колонкові, білячі пензлі. Кращі з них, виготовлені з волоса колонка, відрізняються еластичністю й пружністю. Останнім часом у продажу стали з'являтися китайські пензлі, облямовані в бамбукові палички.

Для початку достатньо мати два пензлі – великого і малого розміру (або 14, 6, 2). Проте не зашкодить повноцінний набір пензлів. Змінюючи в ході роботи розмір пензля у процесі переходу від розв'язання великих площин або форм до форм меншого розміру, легше зберегти масштабність мазка, а, отже, досягти і більшої точності і виразності в передачі форми.

У деяких випадках під час розмивання або при бажанні змінити фактуру барвистого шару (але це для тих, хто вже набув досвіду) буває доречно в поєднанні з колонковими пензлями використати пензлі з жорстким волосом.

Змочений пензель повинен мати загострений кінець. За умови сформованих відповідних навичок і великим пензлем можна заповнювати невеликі поверхні або уточнювати деталі.

Пензлі вимагають умілого поводження з ними. Після закінчення роботи їх необхідно обережно промити і витерти чистою ганчіркою. Під час роботи, у разі надлишку фарби і води на пензлі, його ні в якому разі не слід струшувати: це псує волос пензля і забруднює робоче місце. Краще всього в цьому випадку скористатися м'якою ганчіркою. Крім того, не рекомендується після роботи залишати пензель у стакані кінцем вниз: волос заламується, кінець його загинається, і пензель стає незручним і навіть непридатним для роботи.

Під час роботи аквареллю необхідно також мати під рукою промокашку. Вона використовується для внесення поправок, якщо на папері утворився надлишок фарби.

Для виправлення роботи, у разі капітального змивання окремих частин в етюді, потрібні губка і скребачка – ніж з гострим лезом або медичний ланцет, або лезо бритви (для вискрібання відблисків). З інших пристосувань непогано, звичайно, мати спеціальний акварельний ящик з палітрою з пластмаси і склянками для води. Але, врешті-решт, це зовсім не обов'язково. Для змішення фарб можна користуватися тарілкою або склом, побіленим зі зворотної сторони або з наклеєним на обороті білим папером.

У жодному випадку не слід користуватися для змішення фарб замість палітри листками паперу, оскільки клей з такої розмокшої «палітри» потрапляє у фарбу, позбавляє її прозорості і забруднює весь живопис. У пошуках потрібного кольору його можна виробляти на полях роботи.

Нехай не бентежить початківця така різнопланова підготовка до роботи фарбами. Цю процедуру витримують усі художники-професіонали. Для людини, яка любить свою справу, поважає свою працю, це має бути задоволенням. У підготовці до роботи немає місця неохайності. Водночас під час виконання завдань у майбутнього митця будуть непомітно формуватися професійні навички, любов до праці і до порядку в роботі.

Говорячи про акварель, не можна не згадати видатних аквалеристів.

Особливу сторінку займають акварелі Михайла Олександровича Врубеля (1856-1910 рр.)

(рис. 1). Після закінчення Петербурзького університету, він почав займатися у професора П. Чистякова вечорами, а у 1880 р. сам став студентом Академії мистецтв. Врубель наполегливо вивчав техніку акварелі і робив з її використанням ескізи, біблійні сцени, натюрморти, портрети. Говорив, що акварель як техніку і в самій академії розуміють лише три майстри.

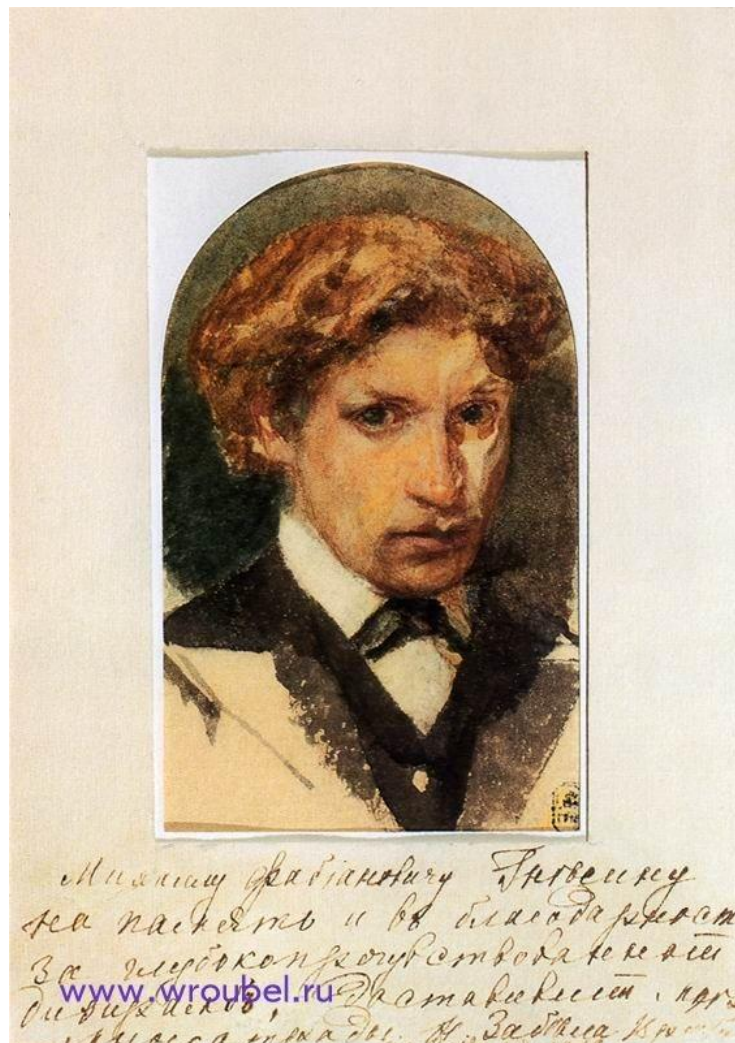

Рис. 1. Михайло Олександрович Врубель (1856-1910 рр.)

Врубель використовував різні прийоми: то наносив фарби з чіткими межами, залишаючи білі смуги незаписаного паперу, то малював по вологому тлі, додавав до акварелі охру, срібний і бронзовий порошки. Частку зображень міг вкрити пульверизатором, особливо в зображеннях морської тематики.

Робив спроби змішування в різних техніках (малюнок плюс акварель, «Портрет Олександри Станкевич», 1906 р.). Серед його акварелей є справжні витвори мистецтва («Автопортрет», 1882 р., «Гамлет і Офелія», 1883 р., «Квіти в синій вазі», 1887 р.). Більш того, Врубель зробив ескіз театральної завіси «Ніч у Італії» саме в техніці акварелі (1891 р.) та замальовку «Венеція, місток Зітхань», що біля Палацу дожів.

Він довго не полишав акварелі і в роки праці в Києві. У техніці акварелі виконані його ескізи до стінописів у Володимирському соборі – «Янгол зі свічкою», два варіанти «Воскресіння Господнього», чотири варіанти «Надгробного плачу». Тільки слабкий зв'язок з тодішніми канонічними схемами і інтриги Прахова завадили перевести ескізи у фрески. Натюрморти Врубеля київського періоду з зображенням квітів взагалі стали шедеврами майстра і прикладами віртуозного використання акварелей, це: «Квіти шипшини», «Біла азалія», «Квіти в синій вазі».

Коли дві молоді пані в Києві запросили його давати їм уроки малюнку, він і сам знову почав багато малювати з натури. Аби ускладнити собі завдання, він і використовував акварель, намагаючись максимально виявити її колористичні властивості. Віртуозу Врубелю це якраз і вдалося. Одним з

останніх прикладів використання акварелі Врубелем є замальовка «Одна троянда в стакані», датована 1904 роком.

Серед сучасних майстрів акварелі можна назвати:

1. Олена Базанова (рис. 2). Народилась 16.11.1968 р. у Ленінградській області. З дитинства любила малювати. В 1986 р. молода і талановита художниця Олена Базанова стала однією з кращих випускниць Середньої Художньої школи при Академії мистецтв. Зараз це одна з найвідоміших майстринь акварелі в світі. Її виставки проходили в США, Канаді, Кореї та Японії. Крім того, вона талановита ілюстраторка дитячих книжок.

Рис. 2. Олена Базанова та її акварельні роботи

2. Helen Panasuk (Олена Панасюк) (рис. 3). Народилась 18.04.1978 р. у м. Одеса. Закінчила Одеську академію будівництва, архітектури (кафедра образотворчого мистецтва). Директор музею образотворчого мистецтва ім. О. Білого. Брала участь у міжнародних виставках і беніале, в акварельних фестивалях в Італії (Фабріано) та в Празі (Чехія).

Рис. 3. Олена Панасюк. Акварельні роботи

3. Тігран Хашманян (рис. 4). Народився 25.05.1958 р. в Єревані. Закінчив Вище художнє училище в Єревані. Працював на кіностудії «Арменфільм» (мультиплікатор), художнім редактором у журналі «Наука та техніка». У 1991 р. переїхав до Польщі, де ілюструє книги. Виставки в Польщі та Німеччині.

4. Сюнда Адзума (Azuma Syunda) (рис. 5). Народився в 1994 році. Директор японського міжнародного інституту акварелі (JWI). Навчався у свого батька. Адзума – майстер всесвітнього рівня. Він проводить багато майстер-класів. Його виставки експонуються в кращих галереях світу.

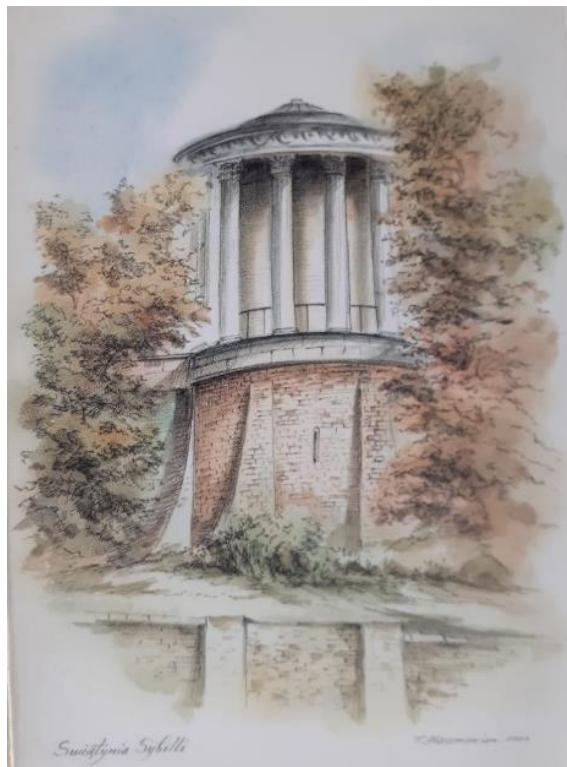

Рис. 4. Тигран Хашманян. Акварель

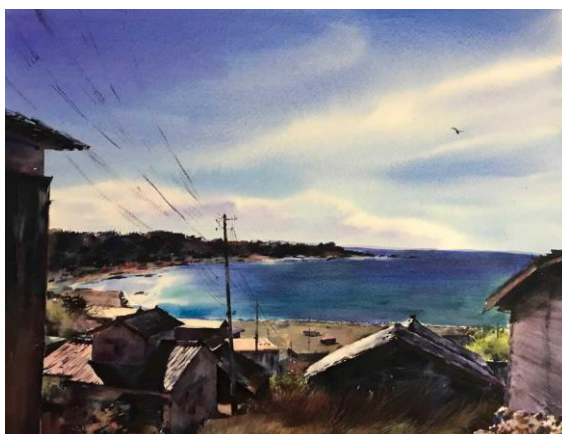
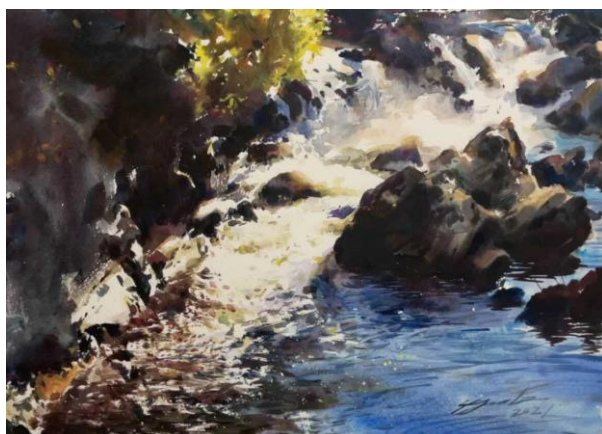

Рис. 5. Сюнда Адзума. Акварель

Висновок. Акварель – це унікальний різновид живопису, в якій твори створюються на папері водорозчинними фарбами. Прозорість, плинність і неповторна краса акварелі досягаються в результаті всього декількох занять з наставниками, а доступність матеріалів і відносна простота виконання дають змогу творити в цій техніці і дорослим, і дітям з раннього віку. Мій особистий досвід акварельного живопису не надто великий... Я почала писати акварельними фарбами два роки тому, проте я вже брала участь у трьох міжнародних акварельних виставках та у 6 міжнародних конкурсах. Саме акварельними фарбами виконані ілюстрації до трьох поетичних збірок, які я проілюструвала. І я не можу не згадати вчителів художньої школи, які заклали основу моїх знань, і наставників з Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, які всіляко створюють умови для повноцінного розкриття творчих здібностей студентів під час виконання реальних проєктів.

Хоча у своїх роботах я використовую різні техніки, але акварель посідає особливе місце у моєму творчому доробку, оскільки такої прозорості і легкості немає в жодній іншій техніці.

Список використаних джерел:

1. Акварель. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп. т.). СПб., 1890-1907.

2. Громова В.В. Акварель. Українська літературна енциклопедія. Т. 1. К., 1988. С. 33.
3. Афанасьєв В.А. Акварель. Енциклопедія сучасної України: у 30 т. / ред. кол. І.М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ, Коорд. бюро Енцикл. сучас. України НАН України. К.: Поліграфкнига, 2001. Т. 1. С. 294-295.
4. Петрушевский Ф.Ф. Краски, употребляемые для живописи. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп. т.). СПб., 1890-1907.